ISHLAB CHIQARISHNI TASHKIL ETISHDA YANGI USULIGA O'TISHI MUAMMOLARI

Siddiqov Mo'minjon Yunusovich
JizPI "Iqtisodiyot va menejment" kafedrasi dotsenti.
Ergashev G'ayratjon
JizPI 201-21 guruh talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada qurilish sohasida qurilish-smeta hujjatlarini tayyorlashning yangi usuliga o'tishga doir masalalar, shuningdek , ularni qabul qilishda "Qurilishda loyiha-smeta hujjatlarini tayorlashning yangi usuliga o'tish" borasida fikr bildirilgan.

Kalit so‘zlar: buyurrtmachi, pudratchi, loyiha-smeta hujjatlari, resurs usuli, hajm usuli, iqtisodiy va texnologik mezonlar, shartnomalarni raqamlashtirish, electron hisob-faktura, shaffof qurilish, korporotiv standartlar, narxlar, shartnomalar, ekspertiza, loyihani boshqarish, tashish, saqlash, tender savdosi, mehnat xarajatlari,

Аннотация

В данной статье рассматриваются вопросы, связанные с переходом на новый метод подготовки проектно-сметной документации в сфере строительства, а также «Переход на новый метод подготовки проектно-сметной документации в строительстве» при их принятии.

Ключевые слова: заказчик, подрядчик, проектно-сметная документация, ресурсный метод, объемный метод, экономико-технологические критерии, оцифровка договоров, электронный счет-фактура, прозрачное строительство, корпоративные стандарты, цены, договоры, экспертиза, управление проектом, транспортировка, хранение, тендер. продажи, затраты на рабочую силу.

Annotation

This article discusses issues related to the transition to a new method of preparation of construction-estimate documents in the field of construction, as well as "Transition to a new method of preparation of project-estimate documents in construction" in their adoption.

Key words: orderer, contractor, project-estimate documents, resource method, volume method, economic and technological criteria, digitization of contracts, electronic invoice, transparent construction, corporate standards, prices, contracts, expertise, project management, transportation, storage, tender sales, labor costs.

Davlatimiz rahbari ishtirokida bo’lib o’tgan 2024 yil 29 yanvardagi yig’ilishda “Qurilishda loyiha-smeta hujjatlarini tayyorlashning yangi usuliga o’tilishi” borasida so’z yuritib qo’yidagilarga to’htalib o’tdilar:

“Eng avvalo, kelgusi yil 1 yanvardan barcha loyiha-smeta hujjatlarini tayyorlash, ishlarni amalga oshirish, shuningdek, ularni qabul qilishda «resurs usuli»dan voz kechilib, «hajm usuli»ga o’tiladi.

Bu tartib 1 iyuldan yo’l, ichimlik suvi va ko’prik qurilishi loyihalarida joriy qilinishi belgilandi.

Shuningdek, qurilishni korruptsiyadan xoli sohaga aylantirish maqsadida 1 iyuldan:

- qurilishda tuziladigan barcha shartnomalar raqamlashtiriladi;
- pudratchi tashkilotlar bajargan qurilish ishlari faqat soliq organiga taqdim etilgan elektron hisob-fakturadan kelib chiqib moliyalashtiriladi;
- obyektni foydalanishga qabul qilish jarayoni raqamlashtirilib, dalolatnomalar «Shaffof qurilish» orqali tasdiqlanadi;

10 milliard so’mdan ortiq loyihalar bo’yicha subpudratchilarni faqat va faqat «Shaffof qurilish» tizimi orqali tanlash tartibi yo’lga qo’yiladi. Ushbu tartib xalqaro moliya tashkilotlari bilan amalga oshirilayotgan loyihalarga ham tatbiq etiladi;

ishlab chiqaruvchi ham, quruvchi ham, nazorat qiluvchi ham qaerda qaysi qurilish materiali qancha pul turishini onlayn kuzatib boradigan tizim bo’ladi. ”

Bugungi kundagi mavjud hisob-kitoblar (qurilish me'eriy xujjatlari normativlar) to’plamlari sobiq Ittifoq davrining o’tgan asrning 50-yillari oxiri - 60-yillarning boshlarida ishlab chiqilgan. Ular ko’pchilik zamonaviy ish turlari, qurilish texnikasi va yangi texnologiyalardan foydalanish xarajatlarining real hisob-kitoblarini taqdim etmaydi. Natijada, smeta yig’imlari bilan belgilanadigan qurilish ishlarining qiymati real tannarx bilan deyarli o’xshash emas, chunki haqiqiy mehnat xarajatlari, mutaxassislar darajasi va mashina va mexanizmlarni ishlatish xarajatlari amalda standartdan sezilarli darajada farq qilishi mumkin.

Ob'ektiv narxlash mexanizmlarining yo’qligi sababli ko’p xarajatlar mulk qiymatining markazlashtirilgan belgilangan foizlari bilan belgilanadi. Bunday xarajatlarga loyihalash ishlari, ekspertiza, loyihani boshqarish, tashish, saqlash, tender savdosi, mehnat xarajatlari, asbob-

uskunalarni ishlatish, materiallar sarfi va boshqalar kiradi. Shu sababli, har bir kishi loyiha narxini oshirishdan manfaatdor, chunki ularning daromadlari hajmi bunga bog'liq.

Qurilishning iqtisodiy va texnologik mezonlarini aniqlashning amaldagi tartibidan kelib chiqqan holda, loyihani loyihalash, smeta qiymati va boshlang'ich narxini aniqlash buyurtmachi tomonidan loyiha tashkiloti bilan birgalikda amalga oshiriladi. Pudratchi bu jarayonlarda ishtirok etmaydi. Uning vazifasi taklifni taqdim etish va g'olib bo'lgan taqdirda qurilish-montaj ishlarini buyurtmachi tomonidan tasdiqlangan ishchi hujjatlarga qat'iy muvofiq bajarishdan iborat.

Qurilish mahsulotlariga narxlarni "yuqoridan pastga" belgilash (yagona tartibga solish va narx siyosatiga asoslangan taxminiy narx modeli) pudratchilarni tashabbuskorlikdan butunlay mahrum qiladi va qurilishning ilg'or usullari, innovatsion texnologiyalari va ilg'or qurilish materiallarini joriy etishga, dizaynni optimallashtirishga yo'l qo'ymaydi. Eng muhimi, shu sabablarga ko'ra O'zbekistonlik pudratchilar xalqaro pudrat bozorida to'liq ishtirok eta olmaydi va o'z xizmatlarini eksport qila olmaydi.

Chet elda korporativ standartlar va narxlar kontrakt bozoridagi raqobatning doimiy bosimi ostida. Pudratchi doimiy ravishda birlik xarajatlarini kamaytirish va ishlab chiqarishni ko'paytirish yo'llarini izlashga majbur:

- qoidalar va qoidalarni doimiy ravishda takomillashtirish;
- yuqori malakali mutaxassislarni jalb qilish;
- texnologik jarayonlarni mexanizatsiyalash va avtomatlashtirish darajasini oshirish;
- yuqori unumli qurilish texnikasidan foydalanish;
- innovatsiyalarni, yuqori sifatli zamonaviy qurilish materiallari va mahsulotlarini qo'llash;
- ish tannarxini pasaytirishning boshqa usullaridan foydalangan holda samarali dizayn echimlarini erkin tanlash.

Bularning barchasi bizning pudratchilarimiz tomonidan rag'batlantirilmagan, shuning uchun rivojlangan mamlakatlarda ishlab chiqarish biznikidan 5-8 baravar yuqori bo'lsa ajab emas.

Mavjud qoidalarning samarasizligini E16-4-2-1 standarti misolida aniq ko'rsatish mumkin. Unga ko'ra, diametri 20 mm bo'lgan 100 chiziqli metrli plastmassa quvurlarni yotqizish uchun 24 ish kunidan ko'proq vaqt kerak bo'ladi. Aslida, asbob-uskunalar darajasiga qarab, bitta mexanik bu ishni 0,5-2 smenada bajarishi mumkin.

Ushbu ma'lumotlar qurilish xarajatlarini kamaytirish imkoniyatini ko'rsatadi. Qolaversa, hatto 5 foizlik pasayish ham yuzlab milliard so'mlik samara berishi mumkin.

Shuning uchun bizda ham qurilish loyiha smeta hujjatlarini xorid tajribasidan foydalanishni taklif qilamiz. Misol uchun Koreys texnologiyasi buyicha resurs smeta asosida smeta qilinadi. Buning afzallik tomoni smeta hujjatlarining bajarilishi va o'qilish osonligi

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Prezident Sh.M.Mirziyoevning ishtirokidagi "Qurilishda loyiha-smeta hujjatlarini tayyorlashning yangi usuliga o'tiladi" mavzusidagi yig'ilishdan.

2. Ганиев Г.В., Сиддиков М. Управление трудовыми процессами в подразделениях организации как фактор успеха в бизнесе ГВ Международная конференция «Бизнес и образование вектор развития». - Алматы', 2005, 21-22 апреля, Т:II, с. 260-2672.

3. Ганиев Г.В., Сиддиков М. Рунок сеннокс бумаг. Ташкент, Konsauditinform, 2001.

4. Siddiqov, M. (2023). In the ghazals of fuzuli and soufi olloyor one affinity. *International journal of social science & interdisciplinary research ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429*, *12*(09), 126-132.